

Matprisene øker i verden – kan skape internasjonal uro og kostnadshopp for bønder

8 • NYHETER

NATIONEN • TIRSDAG 18. MAI 2021

• Matvarehandel

Tørt: Mange land preges av tørke, og dersom avlingene skulle reduseres betraktelig denne sesongen, vil prisene kunne presses opp ytterligere. Her fra tørkesommeren i Norge i 2018. Foto: Siri Juell Rasmussen

Matprisene øker i verden kan skape internasjonal uro og kostnadshopp for bønder

Åker: Hveteprisene stiger internasjonalt, og har passert det høyeste nivået på åtte år.

Christian Anton Smedshaug i Agri Analyse ser med alvor på utviklingen i de internasjonale matprisene. Han mener det er verdt å overvåke situasjonen nøye.

Matvareprisene i verden stiger. Ifølge FNs organisasjon for mat og landbruk har de globale matprisene steget 11 måneder på rad. I april lå matvareprisene på et nivå som var 30 prosent høyere enn på samme tid i fjor.

Prisene har ikke vært like høye siden 2014. I starten av mai har også prisene på hveteslutt fart, og ifølge Chicago-børsen ligger hveteprisen nå på om lag 7,7 dol-

lar per bushel (27 kg), for første gang siden starten av 2013. Det tilsvarer en pris på om lag 2,34 kroner per kilo med dagens valutakurs.

Den samme typen utvikling ser man også på varer som soya, palmeolje, mais og havre. Christian Anton Smedshaug mener det er grunn til å være litt bekymret.

– Det begynner å ligne litt på den situasjonen vi hadde under

forsyningskrisen i 07 og 08. Da hadde vi en ganske løs pengepolitikk og gode tider for shipping. I tillegg var det en generell råvareoppgang. Det er mange likhetstegn, uten at vi kan si om vi kommer til å ende der. Prisene nå er på linje med 2013 og 2014, særlig på hveteslutt. Det er foruroligende, sier han.

Kina bygger opp

Etterspørselen etter råvarene er store. Kina har blant annet økt sin etterspørsel på grunn av gjenoppbyggingen av svinebesetninger etter de store utbruddene av afrikansk svinepest.

Den siste tiden har det vært kaldt i deler av USA, og andre

steder i landet har det vært tørke. Det har også vært utfordrende i Brasil, Argentina og sør i Europa, noe som gir usikkerhet knyttet

til årets avlinger totalt sett. Det vil kunne presse prisene opp ytterligere.

– Det er mye tørke rundt om-

Lenge siden sist

«Det begynner å ligne litt på den situasjonen vi hadde under forsyningskrisen i 07 og 08. Da hadde vi en ganske løs pengepolitikk og gode tider for shipping. I tillegg var det en generell råvareoppgang.»

Christian Anton Smedshaug, daglig leder i Agri Analyse

Uro der

Foto: Frank May / NTB

kring i store produksjonsområder. Foreløpig er det nok buffer til å leve med det. Hvis det skulle bli vesentlige avlingsreduksjoner, så vil det dra opp et stressnivå fordi prisene allerede ligger ganske høyt.

Smedshaug sammenligner situasjonen med perioden fra 2007 til og med 2014, hvor prisene lå på et betydelig høyere nivå enn de siste årene.

– Det var store utfordringer, særlig hos land i sør, hvor de bruker opp mot 40 prosent av kronen til mat. Når det går opp mot 60 prosent blir det sosial uro. Da knekker husholdningsøkonomien. Vi så blant annet regimeskifter på Madagaskar og Haiti.

Deretter var det dårlige kornavlinger i Øst-Europa i 2010, som ga høye priser i Midtøsten i våren 2011, sier Smedshaug.

Mat og konflikt

Det blir pekt på som en av de utløsende årsakene til de mange opprørene i Nord-Afrika og Midtøsten fra 2011. Om opprøret i Tunisia, kalt Sjasmirevolusjonen, omtaler FN økonomiske og sosiale årsaker som utløsende.

– Utbredt arbeidsledighet (spesielt blant ungdom), økte matvarepriser, og mangel på respekt for grunnleggende menneskerettigheter, var noen av dem, skriver FN på sine sider om «den arabiske våren».

SOURCE: TRADINGECONOMICS.COM

Grøff: Prisene på hvete har steget kraftig den siste tiden. Tall i amerikanske cent per bushel (27 kg).

Foto/Kilde: Trading Economics

Konflikter: Økte priser på mat blir pekt på som en utløsende faktor i mange konflikter, slik under den arabiske våren i 2011. Her fra en flyktningleir i Tunisia, på grensa til Libya. Foto: Thomas Winje Øijord / NTB

Smedshaug mener dagens prisnivå kombinert med høye fraktkostnader, blant annet på grunn av et underskudd på skip, og usikkerheter foran avlingsseongen, gjør at det er grunn til å følge situasjonen.

De økte prisene globalt vil også kunne påvirke her hjemme. I første omgang vil det by på økte kostnader for produsentene i form av økte priser på ting som kunstgjødsel og kraftfôr.

– Når matprisene stiger, så stiger gjerne også innsatsfaktorene. Innsatsfaktorene vil stige, så man vil få en kostnadsøkning hele veien, inkludert en prisøkning på kraftfôrprisen og importerte kraftfôrprodukter.

Det vil kunne medføre betydelig prisvekst eller budsjettvekst for å kompensere for den løpende prisutviklingen, sier han.

Eksportstopp

Det har også vært eksempler de siste årene på at land har stanset eksporten ved fare for matmangel. Russland innførte blant annet begrensninger på eksporten av hvete i fjor vår.

– Vi har fått noen indikasjoner i det siste på at land er mer og mer tilbøyelig til å innføre eksportforbud dersom de er bekymret for leveringsevne i eget marked, sier Smedshaug.

– Det skal ikke veldig dårlige avlinger til i år før vi kanskje hol-

der eller forsterker dette prisnivået til høsten hvis ikke de store produksjonslandene lykkes, legger han til.

Landbrukseksperten sier det er grunn til uro for sårbare land, og grunn til overvåking fra myndighetene i land som Norge.

– Det er grunn til uro for land i sør med begrenset kjøpekraft. Det er grunn til planlegging for bønder som kan få økte driftskostnader. Det er grunn til overvåking for stater som Norge som har kjøpekraft, men som kan rammes av eventuelle eksportforbud.

Lars Blitt Hagen
lars.hagen@nationen.no